

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาประเทศในปัจจุบันมุ่งกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การจัดทำแผนชุมชน ส่งเสริมกระบวนการประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอทุกชั้นตอน รวมทั้งมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามการดำเนินงานควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน อันเป็นความก้าวหน้าของการเตรียมความพร้อมแก่ท้องถิ่นและชุมชน รองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ท้องถิ่น เห็นได้จาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายด้วยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของ

ชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในท้องถิ่นตามแผนแม่บทกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530-2534 แผนงานย่อยพัฒนาองค์การ และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กำหนดให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกรูปแบบส่งเสริมชุมชนเมือง จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้น โดยการรวมตัวของประชาชน และให้กำหนดรูปแบบย่อยขึ้นเพื่อความเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาของชุมชน (กระทรวงมหาดไทย, 2530 : 1) การจัดตั้งชุมชนย่อยดังกล่าว เป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของกระทรวงมหาดไทยประสงค์ให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเป็นการประสานส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาลด้วย (กรมการปกครอง, 2532 : 2)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทและมีความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก แต่จากภาพรวมในอดีตที่ผ่านมา การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ของเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ จากสถิติการเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชน ประจำเดือนในแต่ละเดือนที่ผ่านมา (ปีงบประมาณ 2552 – 2553) จะมีคณะกรรมการชุมชนมาเข้าร่วมประชุมเฉลี่ยแล้วประมาณ 40-60 คน จากคณะกรรมการทั้งหมด 110 คน และจากสถิติการเข้าร่วมงานประเพณีต่างๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้น เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันลอยกระทง วันสงกรานต์ และวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ วันเด็กแห่งชาติ งานวันน้ำตาสดและของดีอำเภอวัดโบสถ์ นับว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนยังน้อยมาก จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการชุมชนบางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและประสานงานกับทางเทศบาล

เป็นอย่างดี บางชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร หรือระดับการมีส่วนร่วมน้อยมาก ทำให้ชุมชนนั้นขาดคณะกรรมการชุมชนผู้ทำหน้าที่ประสานงานและส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในชุมชนกับเทศบาล ส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสในการที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าแนวทางที่จะส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนของทุกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญดังกล่าวข้างต้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์
3. เพื่อประเมินแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล คือ คณะกรรมการชุมชน ของเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ทั้ง 10 ชุมชน จำนวน 110 คน

ประเด็นที่ศึกษา

ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ ค้นหาสาเหตุของปัญหา ดำเนินการตัดสินใจวางแผนดำเนินงาน และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

การกำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ เพื่อนำข้อมูลขั้นต้นที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนา

แหล่งข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ระยะเวลา 1
2. ประธานคณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คน
3. เจ้าหน้าที่เทศบาลที่ทำงานร่วมกับชุมชน จำนวน 3 คน

ประเด็นที่ศึกษา

กำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน เพื่อนำข้อมูลขั้นต้นที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ร่างแนวทาง หาข้อสรุป เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

ประเมินแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนที่ได้จากการสังเคราะห์ในระยะเวลาที่ 2 มาประเมิน

แหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ประเด็นที่ศึกษา

คุณภาพของแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย หมายถึง การที่คณะบุคคลซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชนย่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะภายในชุมชนย่อยให้ดีขึ้น โดยดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือหลายลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มตัดสินใจค้นหาสาเหตุของปัญหา ดำเนินการตัดสินใจวางแผนดำเนินงาน และตัดสินใจปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเทศบาลในด้านการสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ ในการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ใน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนย่อย

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเทศบาลในการรับผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล ที่เป็นประโยชน์และสนองต่อความต้องการของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบในโครงการต่าง ๆ หรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่เทศบาลได้จัดขึ้นในชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล

ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้อง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ในด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่เป็นไปได้อย่างดี หรือตามที่ควรจะเป็น

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย หมายถึง วิธีการที่จะทำให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ ในด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้ดียิ่งขึ้น

การพัฒนาชุมชนย่อยเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดความคิดริเริ่ม และร่วมมือในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง และร่วมมือกันเสริมสร้างท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

ชุมชนย่อย หมายถึง ชุมชนย่อยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ที่ประชาชนอาศัยอยู่รวมกัน โดยมีสภาพพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ร่วมกัน เช่น ในแนวเขตถนน ตรอก

ชอย อาคารเรือนแถวเดียวกัน หรือมีลักษณะเป็น บล็อก หรือโซนเดียวกัน เช่น ชุมชนดั้งเดิม ชุมชนดั่งใหม่ หมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น ซึ่งเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ได้กำหนดและประกาศตั้งขึ้น

คณะกรรมการชุมชน หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากเวทีประชาคมของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ และได้รับการแต่งตั้งจากนายกเทศมนตรี เพื่อบริหารงานชุมชนย่อยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวัดโบสถ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 3 ประการ คือ

1. ได้ทราบปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ของเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปีของเทศบาลในปีต่อ ๆ ไป
2. นำผลการวิจัยที่ได้เสนอเป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ เพื่อนำไปประกอบการบริหารงานของเทศบาลต่อไป
3. ได้แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน